

6. The Network of Italian Cultural Institutes. URL: https://www.esteri.it/mae/en/politica_estera/cultura/reteii.html
7. Università Straniere partner in accordo con: Ucraina. URL: <https://accordi-internazionali.cineca.it/distribuzione.php?paese=804&tipo=US>
8. Trofymenko M. Public Diplomacy in the Countries of Central and Eastern Europe: Experiences for Ukraine / M. Trofymenko, A. Trofymenko // *Baltic-Black Sea Regionalisms : Patchworks and Networks at Europe's Eastern Margins* / ed. by O. Bogdanova, A. Makarychev. – Springer, Cham, 2020. – P. 235-243.

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКВИ НАДАЗОВ'Я У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ XVIII ст.

Коробка В.М., Коробка Ю.В.

Церква Святого Миколая в Кальміуській паланці була центром не тільки духовного, але й адміністративного життя її відомства (округи). Так, 1 жовтня 1758 р., на Покрову, полковник Кальміуської паланки Андрій Вербицький оголосив у храмі багатьом козакам наказ Коша щодо розшуку за особовими прикметами й затримання дезертирів – гусарів з Сербського гусарського полку та втікача з бахмутського тюремного острогу Кирила Ратченка [1]. А 23 серпня 1768 р., у неділю, полковник Кальміуської паланки Сидор Чалий зачитав біля церкви перед місцевим козаками та обивателями кошовий наказ стосовно недопущення гайдамаків «в Полшу» та заборону відпускати із зимівників служителів на гайдамацтво. Передбачалося застосовування у крайніх випадках арешту та доправлення до Кошу [2].

В опублікованому Петром Аваковим документі «Описі риболовецьких селищ і ватаг донських і запорозьких козаків» з Російського державного військово-історичного архіву, що відноситься до 1768 р. містяться відомості про те, що при гирлі річки Кальміус розташоване «ведомства ... войска Запорожскаго поселение, называемое полковая поланка, в которой церковь деревянная в столбах, забрата досками и оставлена вокруг оградой тынником» [3].

Напередодні російсько-турецької війни похідна церква Святого Миколая була розібрана й відправлена до Самарського монастиря [4]. У матеріалах для історико-статистичного опису Єкатеринославської єпархії, вочевидь помилково, указана дата евакуації церкви – 1767 р. Під словом «церква» потрібно розуміти не її будівлю, а вміст храму, начиння: антимінс, іконостас, ікони, ризи, священні книги тощо [5].

Навесні 1772 р., коли стало зрозуміло, що війна от-от завершиться, «на колишньому своєму при гирлі Кальміуса помешканні» з'являється та оселяється кальміуська старшина на чолі з полковником Петром Велегурою. Це було вагомою передумовою для відновлення православної парафії в нашому краї. Попри зруйнування Січі, Кальміус як населений пункт не спорожнів. 1776 р. губернатор Азовської губернії знайшов у ньому «множество православного народа», кам'яну каплицю та ієромонаха межигірського монастиря. І саме ці парафіяни клопоталися про повернення в Кальміус Свято-Миколаївської церкви [6].

1777 р. для служіння в Кальміусі було призначено священника Івана Філіппова. Разом з ним повернулось церковне начиння Свято-Миколаївської церкви. А за його смертю 1799 р. до Свято-Миколаївської церкви було призначено протоієрея Романа Кошевського з Олександрівської фортеці за власним бажанням та клопотанням [7]. Церква при Кальміусі згадується в ордері Г. Потьомкіна губернатору Черткову від 29 вересня 1779 р. [8].

За відомостями Феодосія Макаревського Свято-Миколаївська церква була зайнята православними переселенцями з Кримського ханату в 1780 р., вони «отобрали у Кошевского церковь его». Це викликало суперечки та скарги до церковного начальства. Але зрештою скромне приміщення церкви за наполяганням губернського начальства залишили за переселенцями, а церковне начиння було вивезено в Павлоград [9].

Існує міркування, що колишні жителі Кальміуса також переселилися в Павлоград. Утім, це тільки припущення. Наступність із козацьким періодом (особливо на початку опанування краєм переселенцями з Криму) полягала в безперервності українського етнічного

компоненту в розвитку продуктивних сил краю. Так, унаслідок неприхильності «маріупольських греків» до рибальства «одними тільки малоросіянами лов производится» [10].

Попри несприятливі обставини, парафіяни-українці здобули право на власний храм із богослужінням церковнослов'янською мовою. Так, 1791 р. у відповідь на прохання, як пише Феодосій Макареський, людей «малоросійської нації», українська громада Маріуполя отримала щойнозбудований за казенний кошт храм Марії Магдаліни [11].

Зібрані тут факти можуть збагатити простір пам'яті про наш край, про його історичну належність до України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рапорт полковника Кальміуської паланки Андрія Вербицького Кошеві про оголошення козакам паланки наказів Коша щодо розшуку і затримання дезертирів – гусарів Сербського гусарського полку Іоана Шевича, та втікача з бахмутського тюремного острогу Кирила Ратченка. 1 жовтня 1758 р., № 349 // Архів Коша Нової Запорозької Січі: корпус документів 1734–1775 / Гол. ред. П.С. Сохань. Київ, 2003. Т. 3. С. 515.
2. Рапорт полковника Кальміуської паланки Сидора Чалого Кошеві про зачитування в неділю біля церкви перед місцевими козаками кошового наказу стосовно недопущення гайдамаків «в Полшу», заборону відпускати із зимівників служителів на гайдамацтво, їхній арешт та доправлення до Коша. Кальміус. 29 серпня 1768 р., № 141. // Коліївщина: 1768–1769 роки у документальній та мемуарній спадщині (Архів Коша Нової Запорозької Січі ... Київ, 2019. Т. 1. С. 188–189.
3. Аваков П.А. Описание рыболовецких селений и ватаг донских и запорожских казаков в Северном Приазовье 1768 г. // Січеславський альманах: Збірник наукових праць з історії українського козацтва. 2014. Вип. 7. С. 112
4. Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской Епархии. Церкви и приходы прошедшего XVIII столетия / Феодосій Макаревський. Екатеринослав: Тип. Я. М. Чаусского, 1880. Вып. 1: Нынешние уезды: Екатеринославский, Верхнеднепровский, Новомосковский и Павлоградский. С. 322. URL: http://history.org.ua/LiberUA/IstStOpEkGub_1880/IstStOpEkGub_1880.pdf
5. Кузьмук О.С. «Козацьке благочестя»: Військо Запорозьке Низове і київські чоловічі монастирі в XVII – XVIII ст.: еволюція взаємовідносин. Київ: ВД «Стилос», 2006. С. 79 – 80.
6. Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской Епархии ... С. 322.
7. Там само. С. 461.
8. Ордер князя Потемкина – генерал-поручику Черткову. 29 сентября 1779 г., № 2829 // Дубровин Н. Присоединение Крыма к России: рескрипты, письма, реляции и донесения: в 4 т. Санкт-Петербург: типогр. Имп. Акад, наук, 1887. Т. 3: 1779 – 1780. С. 370 – 373.
9. Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской Епархии ... С. 461–462.
10. Описание городов Азовской губернии // Летопись Екатеринославской ученой архивной комиссии / Изд. под ред. А. Синявского. Екатеринослав, 1904. Вып. 1. С. 80. URL: <http://elib.shpl.ru/ru/nodes/13103-vyp-1-god-pervyyu-1904>
11. Материалы для историко-статистического описания Екатеринославской Епархии ... Екатеринослав, 1880. Вып. 2: Нынешние уезды: Бахмутский, Славяносербский, Ростовский на Дону, Александровский и Мариупольский. С. 321–324.

«ВИВЧАЮЧИ ІСТОРІЮ»: ПИТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ РЕФЛЕКСІЇ

Лаврова І.І.

Які вони, сучасні студенти? Що їх хвилює і що дивує? Чого їм бракує і що їм дратує? Як вони сприймають нашу історію і процес її вивчення? Що вони б хотіли змінити? І як би вони хотіли навчатися, якби самі мали можливість обирати?

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРИЧНИХ ДИСЦИПЛІН
ЦЕНТР БАЛТО-ЧОРНОМОРСЬКИХ РЕГІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ АРХЕОЛОГІЇ НАН УКРАЇНИ
МАРІУПОЛЬСЬКИЙ КРАСЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

УКРАЇНА У СВІТОВОМУ ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРИ

**ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

24 КВІТНЯ 2020 р.

м. МАРІУПОЛЬ

ПІД ЗАГ. РЕД. К. В. БАЛАБАНОВА

МАРІУПОЛЬ
МДУ
2020

УДК 94(477)(063)
ББК 63.3(4Укр)я 431
У 45

Головний редактор: **К.В. Балабанов**, член-кореспондент АПН України, д.п.н., проф., ректор МДУ.

Головна редколегія: **О.П. Реєнт**, член-кореспондент НАН України, д.і.н., проф., заступник директора Інституту історії України НАН України; **В.Ф. Лисак**, д.і.н., професор кафедри МВ та ЗП, декан історичного факультету МДУ, **В.М. Коробка**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.С. Арабаджи**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **В.С. Волоніць**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **В.О. Забавін**, старший викладач кафедри історичних дисциплін; **Ю.В. Коробка**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **С.В. Новікова**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін; **Н.І. Романцова**, к.і.н., доцент кафедри філософії та соціології; **Н.Ф. Шипік**, к.і.н., доцент кафедри історичних дисциплін.

Відповідальний редактор: **В.М. Романцов** д.і.н., проф., завідувач кафедри історичних дисциплін.

Затверджено на засіданні кафедри історичних дисциплін (протокол № 12 від 12.05.2020 р.).
Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету
Маріупольського державного університету (протокол № 8 від 20.05.2020 р.).

УДК 94(477)(063) Україна у світовому історичному просторі: зб. матеріалів Всеукр.
ББК 63.3(4Укр)я наук.-практ. конф., м. Маріуполь, 24 квітня 2020 р. / під заг. ред.
431 К. В. Балабанова. – Маріуполь: МДУ, 2020. – 148 с.
У45

У збірнику представлено наукові матеріали, що включені до програми Всеукраїнської науково-практичної конференції «Україна у світовому історичному просторі». В ньому висвітлюються різні аспекти української історії та культури як складової всесвітньої історії, актуальні проблеми міжнародних відносин.

Для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, магістрантів і всіх тих, хто цікавиться питаннями історії, культури, зовнішньої політики України, історичного краєзнавства, а також міжнародними відносинами нашого часу.

В сборнике представлены научные материалы, включенные в программу Всеукраинской научно-практической конференции «Украина в мировом историческом пространстве». В нем освещаются различные аспекты украинской истории и культуры как составляющей всемирной истории, актуальные проблемы международных отношений.

Для ученых, преподавателей, аспирантов, студентов, магистрантов и всех тех, кто интересуется вопросами истории, культуры, внешней политики Украины, исторического краеведения, а также международными отношениями современности.

The abstracts presents the scientific articles included in the proceedings of the All-Ukrainian research conference «Ukraine in world historical space». It highlights various aspects of the Ukrainian history as a part of the global history as well as the acute problems in Ukraine's foreign policy and foreign affairs.

The abstracts are meant for students, scientists, instructors and those seeking their masters' and scientific degrees as well as for those who really care for the contemporary Ukraine's history, culture, foreign policy, foreign affairs and country studies.

Маріупольський державний університет, 2020
© Історичний факультет, 2020